

KAKO REŠEVATI NASILJE V VZGOJNO-IZOBRAŽE- VALNIH INŠTITUCIJAH?

Odgovornosti učitelja in učenca?

Vlasta
Nussdorfer,
generalna
sekretarka
*Društva Beli
obroč*
Milan Krajnc
Pavlica, Sirius.si

POVZETEK

Ko govorimo o nasilju v šoli, vedno pomislimo na kakšen dogodek, ki nas je še posebej razburil. V minulih letih smo večkrat slišali, da učitelji niso kos mladim, ki so v šolah nasilni; tako do njih kot tudi do sovrašnikov. Sledijo razprave, sklicujejo se »trenja«, mediji poročajo o dogodkih in ljudje jih komentirajo. Kje so vzroki, kaj narediti, ali ima učitelj dovolj pooblastil, ali je zatajila šola ali dom? Prispevek, ki ima namen odpreti javno diskusijo na temo nasilja v vzgojno-izobraževalnih institucijah, je nastal na podlagi izkušenj avtorjev. Vlasta Nussdorfer se z nasiljem srečuje že vrsto let kot višja državna tožilka in generalna sekretarka Društva Beli obroč. Milan Krajnc Pavlica ima večletne pedagoške izkušnje, sedaj pa se ukvarja z odstranjevanjem vzrokov za tovrstne težave.

Ključne besede: nasilje, vzgojno-izobraževalne institucije, otroci, starši, učitelji

Vse polno je razprav, dilem in razhajanj, ko v javnosti razglabljamo o nasilju v vzgojno-izobraževalnih institucijah. Ali so zanj odgovorni starši, ki ne znajo vzugajati otrok, ali učitelji le še posredujejo znanje in nič več ne vzugajajo, ali sta za povečano nasilje kriva družba in čas, v katerem živimo. Kdo je odgovoren, kdo naj ukrepa in predvsem, kako naj vsi skupaj pri pojavi nasilja ravnamo. Če je šola drugi dom, potem naj bi tudi v njej veljala določena pravila. Ko govorimo o starših in otrocih, vedno poudarjamo, da je najpomembnejši pristni odnos, veliko pogovarov, učenje ob dobrih zgledih, doslednost in iskanje pomoči, če smo prišli do točke, ko ne najdemo poti naprej in ne znamo razložiti dogodkov za nazaj. Vzgoja otrok se ne začne z dnem, ko odidejo v šolo.

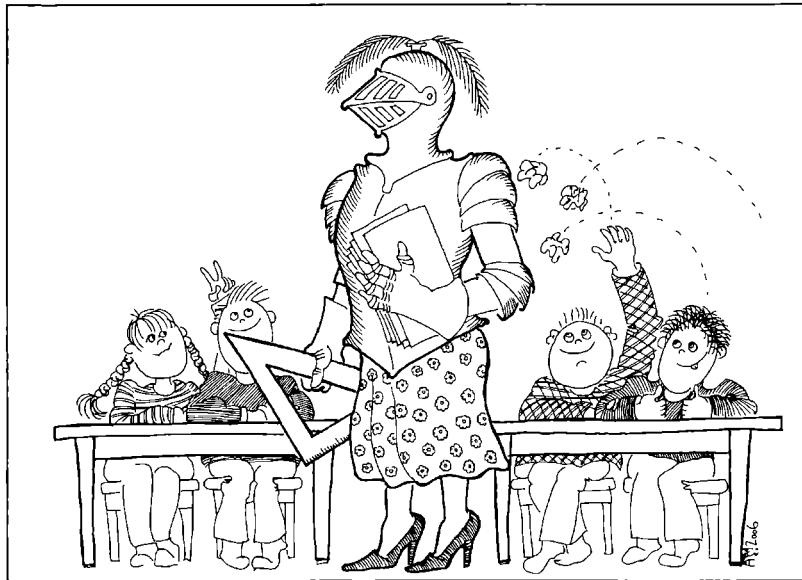
Začne se takoj, ko se otrok rodí, ko dobi dom, tak ali drugačen. Začuti toplino ali odklanjanje, sliši hrup, prerekanje, dobiva udarce, četudi posredno, preko enega izmed staršev.

Najhujši so seveda psihični. To je nasilje, ki ga ne moremo prav opredeliti, pa ga vsi čutimo in opazimo ter ga je najteže zajezititi. Otroci dandanes zelo zgodaj odidejo od doma, vsaj za del dneva. Oddani so v vrtec, kasneje stopijo v šolo in po tej poti hodijo dobršen del življenja. Najprej obvezno šolanje, nato s študijem nadaljujejo, učimo se pa tako celo življenje.

Če starši ne opazijo velike odtujenosti, velikih problemov, morebitne zasvojenosti in tudi kaznivih dejanj, ki pri mladih pravza-

Kdo je odgovoren za pojave nasilja v šolah, družinah, v družbi nasploh?

prav opozarjajo in kličejo k pomoči, potem nastopijo težave tudi v šoli. Zelo težko jih je reševati. Nasilje mladih je običajno odraz težav, ki jih otrok nosi sam s seboj in prinaša od doma. Pravimo, da nasilje rodi nasilje. In prav pri vsakem, ki z agresivnostjo reagira na sošolce, na učitelje, je razdiralec in uničuje do predmetov, se je potrebno vprašati, zakaj. Nikakor ne moremo zatisniti oči in reči, da je to le eden izmed učencev, drugi so v redu. Prav ta, torej eden in edini, lahko potegne za seboj tudi druge, lahko jih prizadene, nasilje pa

lahko preraste v še kaj hujšega. Torej je pravi nasvet, da ne čakamo, da prvi izpadí prastejo v hujšec. Reagirajmo takoj. Pogovorimo se z otrokom. Dajmo mu vedeti, da mu šola želi pomagati in da vemo za njegove težave. Morda nam bo zaupal in postali bomo tisti, ki mu bomo lahko pomagali, če so že drugi, predvsem domači, odpovedali.

Seveda se je potrebno pogovoriti tuči z družino, s CSD, ki naj bi razmere poznal. Velikokrat mlade v nasilje vodi tudi želja po potrditvi, po nadvladi, po premoči. Ne dobijo je na primarnem področju, nimajo uspeha, ki si ga želijo, nimajo staršev, ki bi jim bili v ponos, in postajajo na žalost »pirani«: ropi in izsiljevanje sošolcev, uničevanje šolskih potrebuščin, krajev, vломi, prodaja mamil in njihovo uživanje. Učitelj je takorekoč »rezervni« drugi starš. Seveda si discipline nikakor ne moreš pridobiti s kaznimi, z ukori in negativnimi ocenami pri učencih. Znano je, da imajo odlični profesorji, tisti, ki znajo pritegniti po-

Če je torej dom resnično dom in le štiri stene, vrata, okna, potem se doma ljudje pogovarjajo, si zaupajo in pomagajo. Otroci ob prvih težavah, če ne prej, v puberteti naletijo na prijazen odziv staršev. Če ti njihovih problemov niso zmožni rešiti, se z nekom pogovorijo, poiščejo pomoč. Če pa je otrok odtujen, če nima topline in prijaznosti doma, kjer naj bi bil večji del dneva, potem išče in včasih najde povsem napačne ljudi – prijatelje, ki to niso, kolege, ki mu pomagajo zaiti na stranpoti, alkohol, mamila ...

Nekateri učitelji hitro ugotovijo, da ne bodo zmogli vzpostaviti reda v razredu s pomočjo znanja in odnosa, zato uporabijo edino orodje, ki ga imajo in ki lahko učence prizadene, to so ocene. Tako prične učitelj »biti« boj z učenci preko ocenjevanja in z grožnjami. V določenem trenutku si res ustvari red v razredu, toda če so učenci mirni v razredu, še ne pomeni, da so tudi sproščeni in uživajo v njegovem predavanju.

zornost učencev in dijakov, tudi mirne ure pouka.

Predvsem pa je za mlade nujna pohvala. Če tudi majhna in skromna, ker si večje še ne zasluzijo, je ta prvi korak. Tudi za tistega, ki je morda danes le malo boljši od včeraj. Začutil bo, da je naredil korak, da pričakujemo še več in potrudil se bo.

Seveda pa so tudi izjeme, ki jih ne more obvladati ničče od učiteljev, ker gre za na nek način »bolne« otroke. Gre za prizadeto psiho in osebnost, ki se razvija v disocialno smer. Tu nastopijo strokovnjaki, od psihologov do psihiatrov. Pokličimo jih na pomoč. To pomeni, da obvladamo zadeve in nismo odpovedali. Strokovnjak pa bo tisti, ki bo znal presoditi, kaj narediti v dani situaciji. Nikoli, prav nikoli, si ne zatisnimo oči z besedami: jutri bo v drugem razredu ali na drugi šoli in ne bo več moj problem. Če ne bo vaš problem, bo problem nekoga drugega, problem družbe.

Večina učiteljev se izgovarja na vedno več pravic, ki jih imajo učenci, ter na slabo vzgojo, ki jim jo nudijo starši. Vendar če izhajamo iz teorije izbire, ki pravi, da je vsak sam odgovoren za svoje težave, lahko vidimo, da bi sami učitelji lahko veliko naredili za zmanjšanje nasilja do njih.

Praksa kaže, da je samopodoba učiteljev zelo slaba. Šok doživijo predvsem mladi učitelji. S pedagoških fakultet prihajajo predvsem strokovnjaki s tistega področja, ki ga študirajo, in ne strokovnjaki za podajanje znanja. Tako pri-

dejo v razred v prepričanju, da imajo veliko znanja in da jih učenci ne morejo 'nadvladati'. Ko ugotovijo, da svojega znanja ne znajo podati tako, da bi jih učenci razumeli, pred učenci izpadajo kot »učitelji, ki ne znajo predavati«. Tako učenci pričnejo ignorirati učitelja in postanejo za učitelja moteč dejavnik. V tistem trenutku učitelj doživi 'psihološki šok', saj so njegovi pričakovani ideali popolnoma drugačni od realnosti, s katero se je srečal. V trenutku pade njegova samopodoba, postopoma pa še spoštovanje do njega kot avtoritetu. Ker je učitelj uporabil silo, da si je ustvaril avtoriteto, se ta 'sila' pri učencih različno odraža. V

vsakem primeru v učencih vzpodbudi nasilno razmišlanje. Ker imajo učenci različne vzorce iz svojih družin, se pri nekaterih to kasneje odraža kot nasilno dejanje.

Učitelji bi si pri svojem študiju in delu morali pridobiti več komunikacijskih spremnosti, predvsem pa učence povezovati v timsko delo. Z njimi bi morali graditi na odnosu in konflikte reševati tako, da učenec sploh ne bi dobil občutka, da je bil kaznovan.

Če bo torej vsak reševal problem takoj, ko bo nastal, bo veliko možnosti, da bomo skupaj zmogli. In ravno učitelji in vzgojitelji s svojim vzorom lahko največ naredijo.

Če predavamo z dušo in srcem, če skušamo mladim prikazati pomen tistega, kar jih učimo, če jih motiviramo in tudi primerno nagradimo, potem so obeti za uspeh večji.

Avtoriteta in spoštovanje izhajata iz samopodobe učiteljev.